

Araştırma Makalesi

YAŞLI BAKIM PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Determination of the Attitudes of the Elderly Care Program Students to Their Old Discrimination

Neşe İŞCAN AYYILDIZ¹ Hasan EVCİMEN²

^{1,2}Karadeniz Teknik Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu, Trabzon

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tonya Meslek Yüksek Okulu yaşlı bakım programında öğrenim görmekte olan 50 öğrenci ile yapıldı. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanıldı. Veriler yüzdeler, ortalama, standart sapma, bağımsız gruplarda t testi ve varyans analizi ile değerlendirildi.

Bulgular: Öğrencilerin, Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 71.07±5.06 olarak bulundu ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları görüldü. Erkek öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamasının (74.52±4.37), kadın öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamasından (70.15±5.06) daha yüksek olduğu tespit edildi. Erkek öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının (22.14±4.23), kadın öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasından (19.44±3.87) yüksek olduğu belirlendi. Cinsiyet ile YATÖ toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu bulundu (p<0.05). Çalışmadaki öğrencilerin kardeş sayısı ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin yaşının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu tutum alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görüldü (p<0.05).

Sonuç: Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu bulundu. Geleceğin sağlık bakım elemanı olan yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumlarının olması yaşlı bireylere sunulacak sağlık hizmetlerinin kalitesinin artmasını sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı Bakım, Öğrenci, Tutum, Yaşlı, Yaşlı Ayrımcılığı.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to examine the attitudes of elderly care program students towards their elderly discrimination.

Method: This descriptive study was conducted with 50 students who were studying in the elderly care program of Tonya Vocational High School of Karadeniz Technical University in 2017-2018 academic year. Personal Information Form and Old Age Discrimination Attitude Scale (YATÖ) were used by the researchers in the collection of data. Data were evaluated by means of percentage, mean, standard deviation, independent t test, Mann-Whitney U, One-way ANOVA and Kruskal-Wallis test.

Results: The average score of the Elderly Discrimination Attitudes Scale of the students was found to be 71.07 ± 5.06 and it was seen that they had a positive attitude regarding the age discrimination. It was determined that the average score of YATÖ total score of male students (74.52 ± 4.37) was higher than that of female students YATÖ total score (70.15 ± 5.06). It was determined that male students had higher mean of subscale of limitation of life (22.14 ± 4.23) and mean age of female students (19.44 ± 3.87). There was a significant difference between gender and YATÖ total score average (p < 0.05). It was observed that there was a significant difference between the number of siblings of the students who worked and the attitude scale of elderly discrimination attitude scale of elderly, positive attitude subscale scores towards elderly (p < 0.05).

Conclusion: The attitudes of the elderly care program students towards the elderly discrimination were positive. The positive attitude of elderly care program students towards their elderly discrimination, which is the health care component of the future, will increase the quality of the health services to be offered to elderly people.

Key Words: Elderly, Care, Student, Attitude, Elderly, Elderly Discrimination.

Neşe İŞCAN AYYILDIZ✉, neseayildiz@ktu.edu.tr

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu, Trabzon

Gönderilme Tarihi:08.06.2018, Kabul Tarihi:06.09.2018

GİRİŞ

Teknolojideki gelişmelerle birlikte tıptaki ilerlemeler, insan ömründe uzama ve ortalama yaşam beklentisinde artış meydana getirmiştir (Çilingir, Bulut & Hindistan, 2017). TÜİK 2017 verilerine göre; sağlık hizmetlerindeki gelişmeler doğrultusunda son beş yılda yaşlı nüfus oranının %17 arttığı görülmektedir (TÜİK 2017, Buz, 2015). Yaşlılık, ekonomik, sosyal, psikolojik ve fiziksel değişikliklerin meydana geldiği fizyolojik bir süreçtir. Bu döneme, üretkenlikte azalma, sosyal ilişkilerde bozulma, rol ve statü değişiklikleri gibi birçok sosyal sorun da eşlik etmektedir (Yazıcı, Kalaycı, Kaya & Tekin, 2015). Doğum oranlarının azalmasına bağlı genç nüfusun artış hızındaki düşme ve yaşam süresinin giderek uzamış olması gibi nedenlerle Türkiye’de, nüfus sanıldığından çok daha hızlı yaşlanmakta fakat yaşlılık henüz bir problem olarak algılanmamaktadır (Çilingir vd., 2017).

Toplumun yaşlı nüfusunun artması, doğal olarak, genç bireylerin herhangi bir yerde ve zamanda yaşlı bireylerle karşılaşma olasılığının da artmasına neden olmaktadır (Ucun, Mersin & Öksüz, 2015). Bunun yanı sıra sosyal ve sağlık hizmetlerinin planlanmasını, yaşlı ve yaşlı sağlığına yönelik yapılandırılmasını gerekli hale getirmektedir (Adıbelli, Türkoğlu & Kılıç, 2013). Yaşlılık sürecinin uzaması, uzun dönem bakıma ihtiyacında artışa yol açmakta, bu da hem sosyal güvenlik kurumları ve sağlık altyapıları açısından hem de aileler açısından farklı boyutların ele alınmasını, olası problem alanlarının anlaşılmasını ve probleme uygun değişikliklerin yapılmasını gerektirmektedir (Ünalın, Soyuer & Elmalı, 2012). Genel olarak yaşlılığa olumsuz atıf ve önyargıyla bakılmaktadır. Üretimde gerilemeye, ekonomik veya sosyal yönden katkı sağlamak yerine toplum için bir yük olarak algılanmalarının büyük ölçüde etkisi olduğu bilinmektedir (Çilingir vd., 2017). Bireyin fonksiyonel kapasitesinde meydana gelen azalmaların yanı sıra kronik hastalıklara bağlı sağlık problemlerinin artması, yaşlılığın kaçınılması gereken bir durum olarak algılanmasına ve yaşlılığa yönelik olumsuz tutumların oluşmasına neden olmaktadır. İnsanlar cinsiyetleri, cinsel tercihleri, inançları temelinde ayrımcılığa uğrayabildikleri gibi, sadece yaşları sebebiyle de sosyal yaşamlarında, iş yaşamlarında, kişisel ilişkilerinde ya da hizmet alımı sırasında ayrımcı tavırlarla karşı karşıya kalabilirler (Çayır, 2018). Yaşlı ayrımcılığı, ilk kez 1969’da Ulusal Yaşlılık Enstitüsü’nün ilk başkanı olan Robert Butler tarafından dile getirilmiştir. Butler’in tanımına göre yaşlı ayrımcılığı “ yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi harekete dönüşebilen bir ideoloji türüdür” (Çilingiroğlu & Demirel, 2004). Yaşlıya ve yaşlılığa kalıplaşmış düşüncelerle, ön yargılarla yaklaşıldığı görülmektedir (Özdemir & Bilgili, 2014). Günümüz kapitalist toplumlarında; yaşlının yaşam birikiminin,

eğitiminin ve deneyiminin önemi olmamakla birlikte yaşlıların tüketici ve ekonomiye yük oldukları düşüncesi ağır basmaktadır (Buz, 2015). Aile ortamındaki yaşlı bireyler çocuklarla eş seviyede tutulabilmektedir. Fakat çocuklar geleceğe yönelik bir yatırım olarak düşünülmeyle, yaşlılara ekonomik gücünü kaybetmiş ve başkalarına bağımlı hale gelmiş bireyler olarak bakılabilmektedir (Çilingir vd., 2017).

Yaşlı ayrımcılığı bir bireyin sadece yaşı nedeniyle farklı tavır, önyargı, davranış ve eylemle karşı karşıya kalışını ifade eden çok boyutlu bir terimdir (Altay & Aydın, 2015). Buna bağlı olarak yaşlı ayrımcılığı; bir bireye yalnızca yaşı nedeniyle farklı tavırda bulunulmasını, ön yargıyı, tutumu ve davranışları ifade etmekle birlikte hem olumlu hem de olumsuz tutumlar içermektedir. Olumlu tutumlar; sevecenlik, bilgelik, güvenilirlik, politik güç, özgürlük ve mutluluk gibi öğeleri; olumsuz tutumlar ise, hastalık, iktidarsızlık, çirkinlik, zihinsel fonksiyonlarda gerileme, mental hastalık, işe yaramazlık, izolasyon, yoksulluk ve depresyon gibi bir çok farklı öğeyi kapsamaktadır (Boz, Gökçe, Kıral, Mutlu, Selvi, Ünlü & Yılmaz, 2017). Bazı çalışmalarda yaşlılara karşı olumlu tutumlar sergilendiği görülürken (Olak & Tümer, 2017; Yazıcı vd., 2015; Karadağ, Vardar İnkaya & Karatay, 2012; Karaağaç, Bayık Temel & Yıldırım, 2010; Yılmaz vd., 2010; Adıbelli vd., 2013; Çilingir vd., 2017), bazı çalışmalarda ise durum tam aksini göstermektedir (Köse, Ayhan, Taştan, İyigün, Hatipoğlu & Açıkel, 2015; Kearney, Miller, Paul & Smith, 2000). Sağlık personellerinin yaşlı bireylere yönelik olumsuz önyargı, değer, inanç ve tutumları yaşlı bireylere verdikleri bakımın kalitesini etkilemektedir. Bu yüzden bakım veren sağlık çalışanlarının, yaşlılık ve yaşlanma konusuna dikkatini çekerek bu konudaki farkındalıklarını artırmak büyük önem taşımaktadır. Geleceğin sağlık bakım elemanlarının yaşlılara karşı tutumlarının belirlenmesi ve olumsuz tutumlar var ise bu tutumların olumlu yönde değişimini sağlayacak çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çalışma, yaşlı bakım programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Çalışma, yaşlı bakım programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı türde gerçekleştirildi.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu yaşlı bakım programında öğrenim gören sınıftaki 18 öğrenci ve ikinci sınıftaki 32 öğrenci oluşturdu.

Araştırmada, örneklem seçimine gidilmeyip, evrenin tamamı olan 50 öğrenciye ulaşılmıştır.

Verileri toplama formları

Araştırmanın verileri, literatür taraması yapılarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği” kullanılarak toplandı.

Veriler araştırmacılar tarafından 2 Mayıs 2018- 25 Mayıs 2018 tarihleri arasında sınıf ortamında ders saatleri dışında toplanmıştır. Anket formlarının doldurulması ortalama 10 dakika sürmüştür.

Kişisel Bilgi Formu: Literatür doğrultusunda (Adıbelli vd., 2013; Altay & Aydın, 2015; Yılmaz & Özkan, 2010) araştırmacılar tarafından oluşturulan sosyodemografik özellikleri(cinsiyet, yaş, medeni durum, yaşam yeri, doğum yeri, anne-babanın eğitim durumu, anne- babanın meslekleri vb.) 15 sorudan oluşmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ):

Yaşlılara yönelik ayrımcılığı değerlendiren YATÖ; yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve olumsuz ayrımcılık tutumları olmak üzere üç alt boyutu bulunan bir ölçektir. Ölçek Vefikuluçay, Yılmaz & Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's) 0.80 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.72 olarak tespit edildi. YATÖ, yaşlıya ilişkin ifadelerin bulunduğu toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her madde için “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçeneklerinin bulunduğu 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte, yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum cümleleri, kesinlikle katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan ve kesinlikle katılmıyorsa “1” puan olacak şekilde hesaplanmıştır. Yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutum cümleleri ise yukarıda ifade edilen puanlamanın tam tersi olacak şekilde hesaplanmıştır.

- Olumlu tutum maddeleri: 2, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20, 23
- Olumsuz tutum maddeleri: 1, 3, 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22

Ölçekten alınabilecek maksimum puan “115” olup öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, minimum puan ise “23” olup öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu belirtmektedir.

Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21.0 programında değerlendirildi. Değerlendirmede yüzdelik, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler, bağımsız gruplarda t testi, One-way ANOVA uygulandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin ve KTÜ Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı’ndan 2018/92 no.lu etik kurul izni alındı. Ayrıca öğrencilerden gönüllülük ilkesi doğrultusunda yazılı bilgilendirilmiş onamları alındı.

BULGULAR

Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin yaş ortalaması 20.52 ± 1.29 yıl olup, 18-26 yaş arasında dağılım göstermiştir. Öğrencilerin %60’ı ikinci sınıfta öğrenim görmekte, %76’sı kadın, %52’si Sağlık Meslek Lisesi’nden mezun olmuştur. Öğrencilerin %50’si yaşamının büyük bölümünü ilçede geçirmiş, %82’si çekirdek aileye sahip, %60’ının kardeş sayısı dörtten azdır. 65 yaş ve üstü yaşlılarla aynı evde yaşama durumu incelendiğinde, öğrencilerin %74’ü yaşlılarla birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %86’sı üniversiteyi bitirdikten sonra anne ve babaları ile yaşamak istemektedir. Bu öğrencilerin çoğu (%87) anne-babayla daha kolay ilgilenebilmek gerekçesiyle onlarla birlikte yaşamak istediğini ifade etmiştir.

Tablo 1. Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin YATÖ Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (n=50)

Ölçek ve alt boyutlar	Ort \pm s.s	Min.- Max. puanlar
Yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu	20.16 \pm 4.05	12.96-29.97
Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu	32.56 \pm 3.84	23.04-40.00
Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyutu	18.54 \pm 3.12	12.00-25.12
YATÖ toplam puan	71.07 \pm 5.06	60.95 -83.95

Yaşlı bakım programı öğrencilerinin YATÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde ortalamasının 71.07 ± 5.06 olduğu saptandı. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının 20.16 ± 4.05 , yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının 32.56 ± 3.84 ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının 18.54 ± 3.12 olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 2. Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre YATÖ Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları (n = 50)

Değişkenler	n	(%)	Yaşının yaşamını sınırlama alt boyutu	Olumlu ayrımcılık alt boyutu	Olumsuz ayrımcılık alt boyutu	YATÖ toplam puanı
Cinsiyet*						
Erkek	12	(24)	22.14±4.23	32.8±3.84	19.56±2.76	74.52±4.37
Kız	38	(76)	19.44±3.87	32.4±3.92	18.18±3.18	70.15±5.06
T testi			1.984	0.278	1.300	2.654
p			0.05	0.78	0.20	0.01
Lise**						
Normal lise	7	(14)	20.97±3.69	32.80±3.20	18.66±3.18	72.45±5.06
Anadolu-fen	10	(20)	18.63±3.78	32.00±5.36	18.48±3.66	69.00±6.44
Sağlık meslek	26	(52)	19.89±4.14	33.52±3.36	18.72±2.88	72.22±4.37
F testi			2.161	1.835	0.190	1.675
P			0.08	0.13	0.94	0.17
Sınıf*						
1.sınıf	20	(40)	21.33±4.05	31.28±4.40	19.20±2.46	71.99±4.37
2.sınıf	30	(60)	19.26±3.96	33.36±3.20	18.06±3.48	70.61±5.52
T testi			1.768	-1.849	1.272	0.790
P			0.08	0.07	0.20	0.43
Yaşanan yer**						
İl	19	(38)	19.08±2.61	32.40±4.56	27.00±3.54	69.46±5.29
İlçe	25	(50)	20.97±4.86	32.16±3.28	18.90±3.06	71.99±5.29
Köy	6	(12)	19.98±4.05	34.32±3.68	18.66±1.92	72.91±3.45
F testi			1.144	0.734	0.403	1.624
P			0.32	0.48	0.67	0.20
Aile tipi*						
Çekirdek	41	(82)	20.16±4.23	32.72±4.08	18.54±3.18	71.53±5.06
Geniş	9	(18)	19.80±3.78	31.60±2.48	18.42±2.94	69.92±5.52
T testi			0.215	0.179	0.726	0.806
P			0.83	0.45	0.90	0.42
Yaş *						
≤21	33	(66)	19.89±3.96	32.48±4.24	18.96±3.24	71.30±5.29
>21	17	(34)	20.52±4.50	32.64±2.96	17.76±2.88	70.84±5.06
T testi			0.930	-0.205	1.985	1.787
P			0.65	0.85	0.20	0.78
Kardeş sayısı*						
4 ün altı	30	(60)	18.99±3.60	33.52±4.08	17.88±3.42	70.38±5.75
4 ve üstü	20	(40)	21.87±4.23	31.04±2.88	19.50±2.40	72.45±4.14
T testi			-2.562	2.268	-1.859	-1.413
P			0.01	0.02	0.06	0.16

(Yaş ortalaması 20.5)

p<0.05 anlamlı

*Bağımsız gruplarda t testi

** One way ANOVA

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre YATÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; Cinsiyet ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ortalaması ve yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulundu (p<0.05) Erkek öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamasının (74.52 ± 4.37), kadın öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamasından (70.15 ± 5.06) daha yüksek olduğu tespit edildi. Erkek öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalaması (22.14 ± 4.23), kadın öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasından (19.44 ±

3.87) daha yüksektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin; mezun oldukları lise, sınıf düzeyleri, uzun süre yaşadıkları yer, aile tipleri, yaşları gibi sosyodemografik özelliklerinin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puanı ve alt boyut puan ortalamaları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı ($p>0.05$). Çalışmadaki öğrencilerin kardeş sayısının yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasıyla ve yaşlıya yönelik olumlu tutum alt boyut puan ortalamasıyla arasında anlamlı bir fark olduğu görüldü ($p<0.05$). Kardeş sayısı dört ve dörtten fazla olan öğrencilerin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının (21.87 ± 4.23), kardeş sayısı dörtten az olan öğrencilerin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasından (18.99 ± 3.60) daha yüksek olduğu belirlendi. Kardeş sayısı dörtten az olan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutum alt boyut puan ortalamasının (33.52 ± 4.08), kardeş sayısı dört ve dörtten fazla olan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutum alt boyut puan ortalamasından (31.04 ± 2.88) daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Öğrencilerin %86'sının üniversiteden mezun olduktan sonra anne-babasıyla yaşamak istediği görüldü. Bu öğrencilerin çoğunun anne-babayla daha kolay ilgilenebilmek gerekçesiyle onlarla birlikte yaşamak istediği tespit edildi.

Tablo 3. Öğrencilerin yaşlılarla yaşama durumuna göre YATÖ toplam ve alt boyutlarının puanları

Değişken	n (%)	Yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu	Yaşlıya yönelik olumlu tutum	Yaşlıya yönelik olumsuz tutum	YATÖ toplam puan
65 yaş üstü yaşlılar ile aynı evde yaşama durumu*					
Evet	37 (74)	19.80±3.78	32.48±4.00	18.66±3.24	70.84±5.29
Hayır	13 (26)	20.97±4.86	32.72±3.44	18.18±2.76	71.99±4.83
T testi		-0.849	-0.244	0.434	-0.572
p		0.40	0.82	0.66	0.57

P<0.05 anlamlı * Bağımsız gruplarda t testi

Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlılarla yaşama durumuna göre YATÖ toplam ve alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde; altmış beş yaş ve üstü yaşlılarla aynı evde yaşama durumunun yaşlı ayrımcılığı toplam puan ortalaması ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0.05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bu çalışmada yaşlı bakım programında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları araştırıldı ve genel olarak yaşlı bakım programında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu saptandı (Tablo 1). Konu

ile ilgili yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında da çok sayıda çalışmada yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma rastlanmaktadır (Yazıcı vd. , 2015; Adıbelli, Türkoğlu, Kılıç, 2013; McKinlay vd. 2003; Ryan, Melby & Mitchell, 2007; Shannon, Voogt, Mickus, Santiago & Herman, 2008). Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaşlılıkla ilgili ders, seminer, sempozyuma katılma, huzurevinde gönüllü çalışma ve huzurevi ziyareti yapmış olmalarının yaşlı bireylere karşı olumlu tutuma sahip olmada etkili olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin yaşlı ayrımcılığıyla istatistiksel ilişkisine bakıldığında, cinsiyetle yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ortalaması ve yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (Tablo 2). Erkek öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puanı, kadın öğrencilerden daha yüksektir ve literatür çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir (Çilingir vd., 2017; Zaybak, Güneş, Özdemir & Baran, 2017).

Öğrencilerin mezun oldukları liseyle yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ortalaması ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmadı (Tablo 2). Çilingir ve ark., Yazıcı ve ark., Yılmaz ve arkadaşlarının çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımının yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puan ortalaması ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı (Tablo 2), bunun da literatür çalışmalarıyla uyumlu olduğu görüldü (Çilingir vd., 2017; Demiray & Dal Yılmaz, 2017). Bu araştırmanın bulgularından farklı olarak Yazıcı ve arkadaşlarının yaşlı bakım programı öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada sınıf gruplarının yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasıyla arasında anlamlı bir fark olduğu görüldü (Yazıcı vd., 2015).

Araştırmaya katılan öğrencilerin uzun süre yaşamını geçirdiği yerle yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları bu yönüyle literatürle benzerlik göstermektedir (Çilingir vd., 2017). Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%82) çekirdek aile yapısına sahiptir. Aile tipiyle öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiş ve literatürle benzerlik gösterdiği görülmüştür (Çilingir vd., 2017).

Öğrencilerin yaşları ile YATÖ ve alt boyut puan ortalamalarıyla arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu araştırmanın bulgularının literatürdeki benzer çalışmalarla uyumlu olduğu görülmüştür (Çilingir vd., 2017; Yazıcı vd. , 2015).

Öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısının yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puanıyla ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu saptandı (Tablo 2). Kardeş sayısı 4 ve daha fazla olan öğrencilerin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 2). Çilingir ve ark.'nın hemşirelik öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada, kardeş sayısının yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği ve alt boyutlarıyla arasında anlamlı bir fark olmadığı ancak kardeş sayısı dört ve üzerinde olan öğrencilerin yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu gösterilmiştir (Çilingir vd., 2017). Kardeş sayısı dörtten az olan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edildi (Tablo 2). Çilingir ve ark.'nın hemşirelik öğrencileriyle yapmış olduğu yaşlı ayrımcılığı tutum çalışmasında bulgularımızla ters olarak kardeş sayısı dörtten az olan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamasının daha düşük olduğu gösterilmiştir (Çilingir vd., 2017). Bu durum, çalışmadaki öğrencilerin farklı sosyodemografik özelliklere (yaş, eğitim, uzun süre yaşanan yer gibi) sahip olmasıyla açıklanabilir. Bu çalışmada öğrencilerin %86'sının üniversiteden mezun olduktan sonra anne-babasıyla yaşamak istediği görüldü. Bu öğrencilerin çoğunun anne-babasıyla daha kolay ilgilenebilmek gerekçesiyle onlarla birlikte yaşamak istediği tespit edildi. Bu araştırmanın bulgularının bu yönüyle literatürle benzerlik gösterdiği belirlendi (Çilingir vd., 2017). Öğrencilerin 65 yaş üstü yaşlı bireyler ile aynı evde yaşama durumu öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlerdendir. Fakat bu çalışmada yaşlı bireyle aynı evde yaşama durumunun öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir (Tablo 3). Hemşirelik öğrencileriyle yapılmış çalışmalarda da öğrencilerin yaşlı bireylerle aynı evde yaşama durumunun yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını etkilemediği görülmüş ve literatürle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir (Çilingir vd., 2017; Yazıcı vd., 2015).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları ve cinsiyetin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ile yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puanının istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Geleceğin sağlık bakım elemanı olan yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu olması yaşlı bireylere sunulacak sağlık hizmetlerinin kalitesinin artmasını sağlayacaktır.

Sağlık hizmeti sunacak tüm çalışanların ve öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin farkındalığını arttırmaya yönelik eğitimler planlanmalıdır. Bu amaçla, ayrımcılığın önlenmesi ve öğrencilerin olumlu tutumlarının geliştirilmesi için ders içeriklerindeki yaşlılık, yaşlanma, yaşlı ayrımcılığına ilişkin konuların kapsamının zenginleştirilmesi fayda sağlayacaktır. Aynı zamanda, toplumun yaşlı bireylere dair olumlu tutumlarını destekleyecek ve geliştirecek programların planlanması, toplumun teşvik edilmesi de yaşlı ayrımcılığını pozitif etkileyecektir.

KAYNAKLAR

- Adıbelli D, Türkoğlu N, Kılıç D. Öğrenci Hemşirelerin Yaşlılığa İlişkin Görüşleri ve Yaşlılara Karşı Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2013; 6 (1): 2-8.
- Altay B, Aydın T. Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 2015; 12 (1): 11-18.
- Aud MA, Bostick JE, Marek KD, McDaniel RW. Introducing Baccalaureate Student Nurses T Gerontological Nursing. *Journal Of Professional Nursing*, 2006; 22(2): 73-78.
- Boz H, Gökçe N, Kırал Özüstün A, Mutlu E, Selvi N, Ünlü D, Yılmaz G. Sağlık Bilimleri Fakültesi Ve İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Sağlık Akademisi*, 2017; 2(1): 5-6.
- Buz S. Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015; 14(53): 268-278.
- Çayır K. Yaşlılık / Yaşa Dayalı Ayrımcılık. Çok boyutlu yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 11.04.2018, Erişim adresi: <http://secbir.org/interaktif/dersmetinleri/kitap/ayrimcilik>
- Çilingir D, Bulut E, Hindistan S. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *DEUHFED*, 2017; 10(3): 137-143.
- Çilingiroğlu N, Demirel S. Yaşlılık Ve Yaşlı Ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2004; 7(4): 225-30.
- Demiray T, Dal Yılmaz Ü. Opinions of the Nursing Students on Ageism. *İstanbul Med J*, 2017; 18: 7-12.
- Erdemir F, Kav S, Citak EA, Hanoğlu Z, Karahan AA. Turkish version of Kogan's attitudes toward older people (KAOP) scale: reliability and validity assessment, *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 2011; 52(3): 162-165.
- Erdil F, Çelik-Şenol S, Baybuğa Subaşı M. Aging and Nursing Services Yaşlılık Gerçeği: 65 Yaş Üzerindeki Kişilerin Sağlık Durumları, Fiziksel Aktiviteleri ve Sosyal Yaşamları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma Merkezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, 2004; 57-78.
- Görgün A. Yaşlılığın sosyal boyutu, 2009; Erişim adresi: http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilikin_sosyal_boyutu.pdf
- Karağaç G, Temel AB, Yıldırım JG. Gençlerde Yaşlılık Algısı, 4. Ulusal Yaşlı Sağlığı Kongresi, 2010, İzmir.
- Karadağ E, Vardar İnkaya B, Karatay G. Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2012; 28(2): 31-40.

- Kearney N, Miller M, Paul J, Smith K. *Oncology healthcare professionals' attitudes toward elderly people (Onkoloji sağlık bakım personelinin yaşlı insanlara tutumu)*, *Ann Oncol of Oncology*, 2000; 11: 599-601.
- Köse G, Ayhan H, Taştan S, İyigün E, Hatipoğlu S, Açikel CH. *Sağlık Alanında Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*, *Gülhane Tıp Dergisi*, 2015; 57(2): 145-151.
- McKinlay A, Cowan S. *Student nurses' attitudes towards working with older patients*. *Journal of Advanced Nursing*, 2003; 43(3), 298-309.
- Olak A, Tümer A. *Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2017; 14(8); 58-63.
- Özdemir Ö, Bilgili N. *Sağlık Hizmetlerinde Yaşlı Ayrımcılığı*. *Gülhane Tıp Dergisi*, 2014; 56: 128-131
- Ryan A, Melby V, Mitchell L. *An evaluation of the effectiveness of an educational and experiential intervention on nursing students' attitudes towards older people*. *International Journal of Older People Nursing*, 2007; 2: 93-101.
- Shannon J, Voogt BA, Mickus M, Santiago O, Herman SE. *Attitudes, experiences, and interest in geriatrics of first-year allopathic and osteopathic medical students*. *Journal of the American Geriatrics Society*, 2008; 56: 339-344.
- TÜİK. *İstatistiklerle Yaşlılar*, 2017. Sayı: 27595, Mart 2018.
- Ucun Y, Mersin S, Öksüz E. *Gençlerin Yaşlı Bireylere Karşı Tutumu*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015; 8(37).
- Ünalın D, Soyuer F, Elmalı F. *Geriatrici Merkezi Çalışanlarında Yaşlı Tutumunun Değerlendirilmesi*. *Kafkas J Med Sci*, 2012; (2): 115-20.
- Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F. *Development And Psychometric Evaluation Of Ageism Attitude Scale Among The University Students*. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2011; 4(3): 259-268.
- Yazıcı ÖS, Kalaycı I, Kaya E, Tekin A. *Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2015; 2: 77-87.
- Yılmaz E, Özkan S. *Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2010; 3(2).
- Zaybak A, Güneş Ü, Özdemir H, Baran L. *Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2017; 33(1);1-12.